СВОБОДА SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ЩОДЕННИК UKRAINIAN DAILY

ЧАСТЬ I. Established 1893. TWO SECTIONS — SECTION I.

РІК L. Ч. 182. Джерзі Сити, Н. Дж., субота, 29. серпня 1942. No. 182. Jersey City, N. J., Saturday, August 29, 1942. VOL. L.

ТРИ ЦЕНТИ в Злучених Державах Америки.
ПЯТЬ ЦЕНТІВ за границею Злучених Держав Америки.

Тел. „Свободи": BErgen 4-0237—4-0807
Тел. У. Н. Союзу: BErgen 4-1016

THREE CENTS in the United States of America.
FIVE CENTS elsewhere.

НЕЗВИЧАЙНО ЗАВЗЯТІ БОЇ ДОВКОЛА СТАЛІНГРАДУ

МОСКВА. — Американські кореспонденти ще далі пишуть про загрожене становище Сталінграду, але підкреслюють, що, не зважаючи на постійні й дуже завзяті німецькі наступи, оборона вдержує фронт і німецькі війська вперед не посуваються. Зате під Ржевом, який є для німців дуже важним комунікаційним осередком, перемога є вщілости по советськім боці. Як доносять, німці перемінили в місті кожний дім на фортецю, бо розуміють добре, що значить втратити це місце, яке вони так довго укріпляли і де нагромаджені гори воєнних матеріялів. За успіхи на тому фронті Совети відзначили ген. Жукова тим, що назначили його першим заступником комісара краєвої оборони.

ЯПОНСЬКА ФЛЬОТА ВІДСТУПИЛА З БОЮ

ВАШИНГТОН. — Департамент фльоти подав до відома, що по кількаднeвній морській боротьбі біля Туляги, серед Соломонських островів, японська фльота з тяжкими втратами відступила з бою і подалась на північ, в напрямку Японії. Вже цей факт є доказом, що та битва для японців закінчилась повною поразкою. Але, додає комунікат департаменту фльоти, не треба виключати, що японці після цеї поразки на широкім морі перереформуються і знов вступлять в бій, з новими плянами і новою тактикою.

Американська маринарка далі очищує Соломонські острови з тих японських залог, що декуди там залишились. Остров Макін, в здобутті якого брав участь найстарший син президента Рузвелта, мейджор Джеймс Рузвелт, вже зовсім очищений з японців.

В БРУКЛИНІ СПУЩЕНО НАЙБІЛЬШИЙ ВОЄННИЙ КОРАБЕЛЬ НА СВІТІ

НЮ ЙОРК. — Бруклинський будівельний док спустив на воду новий боєвий корабель, що є нині найбільший і найсильніший на світі. Його імя є „Айова". Його закінчено на сім місяців скорше, ніж було в пляні і він, разом з усіма гарматами, коштуватиме троха менше, як сто мільйонів долярів. Але тепер забере ще якийсь час, щоб приготувати все на покладі, зокрема вставити боєві машини і пустити його в бій. Асистент секретаря фльоти, Ралф Бар, виголосив з тої нагоди промову і заявив, що той корабель братиме участь в остаточних рішальних фазах війни і він супроваджатиме окупацію Европи, або Японії. Департамент фльоти держить в тайні всі боєві прикмети „Айови", лише подав до відома його величину. Він має 45,000 тон містоти.

АМЕРИКАНСЬКА УЧАСТЬ В БОМБАРДУВАННЯХ

„Літаючі Фортеці", гордість американської армії, дали себе пізнати в бомбардованню Ротердаму, що є під німецькою окупацією. Американці бомбардують уже через 10 днів, не втративши ні одного літака. В налеті на Ротердам супроводили їх англійські „Спитфайрс". В тому самому часі інші американські літаки бомбардували ріжні міста в Франції.

ГУЦУЛЬЩИНА ГОЛОДУЄ

В цілій Східній Галичині голод, а найбільше голодує Гуцульщина. Український католицький епископат, на чолі з митрополитом А. Шептицьким, видав заклик до українського населення, щоб ратувати Гуцульщину, в якій 35 тисячам дітей грозить голодова смерть.

ПІДНЕСЕННЯ ВІКУ, ЗДАТНОГО ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ

ВАШИНГТОН. — Секретар війни Стимсон підняв границю віку тих чоловіків, що хотілиб вступити до військової служби. Дотепер дозволено було вступати до армії людям, що не переступили 45 року життя. Відтепер, розпорядком секретаря війни Стимсона, можна буде вступати чоловікам від 18 року життя до 50. Але ті чоловіки мусять мати належне здоровля, як теж таке знання, яке можна використати в військовій службі.

СОВЕТСЬКІ ЛІТАКИ НАД БЕРЛІНОМ

Совети подають, що їхні літаки бомбардували 11 німецьких міст, між ними: Берлін, Данціґ, Кеніґсберґ, Тільзит, Штетин.

ГОЛОД В ВАРШАВІ І ВИЛЬНІ

ОНА подає, що в Варшаві й Вильні були заворушення, викликані голодом. Населення кидалось на склепи з харчами, на яких видніли написи „Тільки для німців".

БОЯТЬСЯ БІЛЬШЕ ЗИМНА НІЖ ГОЛОДУ

В Москві беруться люди за підготовку, як перезимувати ще одну зиму, маючи під боком ворога. Кажуть, що якщо бракуватиме харчів, то через перервану комунікацію. Але голод не є найважнішою справою. Турбує населення брак палива, що давав себе болюче відчувати минулої зими, а тепер буде гірше. Та, як кажуть, в Ленінграді є ще гірше, бо там уже минулої зими люди і голодували і мерзли, а видержували.

ТРИ БРАТИ-УКРАЇНЦІ В АВІЯЦІЇ

З сімі Івана і Василини Марковських (Ростерн, Саск., Канада) три сини є в повітряній службі: Василь Марковський, старшина-летун, є за морем. Федь Марковський, механік при літакових інструментах, є в Оттаві, а Микола Марковський, механік при летунській службі, років 18, перебуває в Ст. Томас, Онт.

„НОВИ СЬВЯТ" ДАЛІ БІДКАЄТЬСЯ ЧЕРЕЗ СХІДНІ „КРЕСИ"

Нюйорський „Нови Сьвят" з 26. серпня подає, що з радіової стації WQXR, що є контрольована тижневиком „Тайм", в програмі „Щоб виграти мир" Ґері Кошинг, нюйорський банкир, заявив, що Росія буде наставати, щоб дістала більшу частину Фінляндії, балтійські держави і ті землі на сході Польщі, що їх забрала в 1939. році. Кошинг казав, що Польща буде відшкодована на заході за те, що „втратить Пинськ, Берестя Литовське, як і Львів, себто землі, яких Росія ніколи не зречеться".

„Нови Сьвят" добачує в тому „польську кривду" і кричить, чому мовчить польський уряд в Лондоні й не заявляє, що він на таке не годиться, бож „Америка готова взяти як певне, що Польща має боротись за те, щоб віддати Росії третину своєї землі". Цей часопис нарікає, що й „польська суспільність" мовчить! Виглядає, що мовчать усі — крім одного „Нового Сьвята". А нам здається, що мовчать, бо пізнали, що як мають дурне говорити, то краще мовчати.

САМІ „РАСОВІ" НІМЦІ...

Західньо-українські землі будуть кольонізувати німцями, але „самої чистої раси", як подає ОНА за німецькими джерелами.

ЗАСТАНОВЛЯЮТЬСЯ НАД СПИНЕННЯМ ІНФЛЯЦІЇ

ВАШИНГТОН. — Найбільші уми американського права почали застановлятись над тим, чи президент Рузвелт має настільки права, щоб наложити тверді ціни на фармерські продукти і на працю, та в той спосіб не допустити до інфляції. Ходить головно про ціни на фармерські продукти, які є хоронені ухвалою конгресу про так зване „париті".

Як Німці Думають Кольонізувати Східню Европу?

В нюйорській газеті „Новоє Русскоє Слово" пише Л. Литвинський про кольонізаційні націстівські пляни в Східній Европі. Згідно з тим, що пише швайцарська газета „Ді Тат" з 8. серпня, нацисти створять по війні велику німецьку державу з Німеччини і всіх німецьких племен, яких території будуть обеднані з Німеччиною. Ось та держава обійматиме голяндців, бельгійців фляманського походження, данців і норвежців.

Націстівський офіціоз, „Фелькішер Беобахтер", пише, що в Европі буде існувати по війні як самостійна держава тільки ось та одна „німецька федерація". Знову в голяндській націстівській газеті "EUROPA CABLE" пишеться про те, що хоч Голяндія втратить самостійність, то голяндці зискають дуже багато на кольонізації Східньої Европи. Хоч голяндці не хочуть тамтуди йти, то проте влада вже зачала їх примусово виселювати, признаючи їм землі в Україні, Білорусі й прибалтійських краях.

„Ковнер Цайтунг", що виходить в Ковні, в Литві, обіцює подібні кольонізаційні вигляди данцям, а заразом ще додає, що до кольонізації України призначені теж і мадяри, та що для цеї цілі вже зорганізовано в Мадярщині окреме товариство, що зветься „Транскарпатія".

"SVOBODA" (Ukrainian Daily)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc., at 81-83 Grand Street, Jersey City, N. J.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911 under the Act of March 8, 1879.

Accepted for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917 authorized July 31, 1918.

ЯК ЩЕ НЕМА, ТО ТРЕБА, ЩОБИ БУЛИ!

Знаємо, що можна мати в хаті модерні меблі, прекрасне радіо, чудові килими, а проте та хата не матиме в очах культурної людини справжнього культурного вигляду, коли в ній нема — доброї книжки. І навпаки: обстановка хати може бути навіть бідненька, а як у ній є місце для добрих книжок, і якщо ті книжки не припадають порохом, а ними користуються, то кажемо, що в тій хаті живуть культурні люди.

Назагал всі ми хочемо бути культурними, але не всі дбаємо, щоб ними дійсно стати. І тому часто думаємо про всі можливі видатки, а про те, щоб призначувати певну суму на купівлю книжки — не думаємо.

Між книжками, що повинні бути в хаті культурних і свідомих американських українців, повинні бути теж і такі видання про Україну і український нарід, що є видані англійською мовою і мають за собою признання авторитетів, що вони солідні. Бо й це культура, щоб дбати про те, щоб в краю, в якому загально уживаною мовою є мова англійська, мати в себе в хаті по англійськи щось таке, що вказує на рід, з якого походимо і на край, якого сліди є залишені в нашій крови. Це чеснота, коли дбаємо, щоб відомостей про наш рід набрали в першу чергу наші власні діти, а в дальшу чергу знайомі, чи хто інший. Це теж людяність, бо тут іде про походження з такого народу як український, що, щоб добутись з неволі і насильства, потребує симпатії світа, в тому і американського. А щоб ті симпатії були, треба, щоб світ знав про Україну якнайбільше.

Ось такі думки хотілиб ми передати з нагоди листа, якого ми одержали з Єйлського Видавництва, що то видало заходами У. Н. Союзу по англійськи „Історію України" М. Грушевського і працю проф. Ю. Вернадського „Богдан — гетьман України".

Ось те Видавництво пересилає нам звіт з розпродажі, а рівночасно згадує про ріжні американські голоси про ці видання. Про „Історію України" пересилає нам нові завваги ось таких американських видавництв: Ди Джорнел оф Модерн Гисторі, Джорнел оф Сентрел Юропін Аферс, Тот, Форейн Аферс, Форейн Палисі Болетин, Поленд Файтс. Та ще додає, що вдоволене з цього, як ці наші видавництва розходяться, та як їх назагал приймають.

Та ми не є вдоволені... Бо ще нам далеко до того, щоб ті книжки були поширені так, як цього треба. Ще вони не є в хатах навіть дійсно свідомих наших людей... Це дійсність, про яку можемо отверто говорити, бо знаємо точно, скільки книжок розійшлося і хто їх закупив.

З першого нашого англійського видання „Історії України" (а друге ледви чи буде!) залишилось ще трохи менше ніж 500 примірників, що ще не є розпродані. Те саме можна сказати і про книжку „Богдан — гетьман України". Отже — небагато. Бо й не такі великі були отсі видання. Та чи не можнаб тепер зробити Єйлському Видавництву справжню несподіванку і ті книжки таки зараз розкупити?

Якби таке сталось, то це булоб заохотою до інших видавництв. Воно теж свідчилоб, що ми розуміємо вагу такої праці, та що нею дорожимо.

Джордж В. Симпсон, професор Саскачеванського університету, що обговорює в „Джорнел оф Сентрел Юропін Аферс аж чотири книжки про Україну, що видані англійською мовою в Англії й тут, присвячує найбільше місця „Історії України" М. Грушевського. При тому стверджує, що вже те саме, що стільки тепер пишуть про Україну, є великим поступом, бо **„три роки тому не було навіть одної історії України в англійській мові"**. Він сам ставить дуже високо проф. М. Грушевського як історика, як теж покликується ще й на американські джерела, що в тому з ним погоджуються. Знову видану Єйлським Видавництвом „Історію України" називає „копальнею відомостей" про Україну.

Отже подбаймо, щоб з цеї „копальні відомостей" черпали знання про Україну в першу чергу наші діти. А щоб так було, то треба, щоб в хаті кожного культурного американського українця була принаймні „Історія України М. Грушевського. Але памятаймо і за інші видання, як от за прекрасну книжку проф. Юрія Вернадського „Богдан — гетьман України", що видана так гарно, що на те звернули деякі рецензенти особливу увагу.

ПРАВОСЛАВНА АВТОКЕФАЛЬНА ЦЕРКВА В УКРАЇНІ

Польська Агенція Телеграфічна (Пат) подає з Лондону про те, що пишуть „Краківські Вісті" з 1. липня про організацію автокефальної православної церкви в Україні. Отже, подає Пат за згаданим часописом, ця церква остає канонічно під владою варшавського митрополита Діонісія. Вона діє на Волині, Поділю, Поліссю і в Україні по лівім боці Дніпра. Має вона мати 13 дієцезій з осідками в Луцьку, Ковлю, Києві, Житомирі, Полтаві, Єлисаветгороді, Дубні, Пінську (де остав давній єпископ Александер Ініземцов), Берестю (єпископ Коренісов, невідомий до війни), Дніпропетровську, Камінці, Чернигові й Білій Церкві. Єпископ з Кремінця, Алексій Громацький, не визнає автокефалії, але до німців льояльний. Єпископ Полікарп править дієцезіями: Луцькою і Ковельською. Єпископ Київський, Нікандр Аврамович, помагає єпископови Скрипникови, що був за Польщі послом до польського сойму. До автокефальної церкви, як подається далі, належить біля 500 парохій, що становить 80% усіх парохій, що є на території, що є під владою Німецького Комісаріяту в Україні. Останніх 20% парохій визнають канонічну звязь з московським митрополитом.

ЩЕ ДЕЩО З БЕРЛІНСЬКОГО „НОВОГО СЛОВА"

Російський часопис „Нове Слово", що виходить у Берліні й благословить Гітлера, що „визволив" Росію, подає, як пише „Новое Русское Слово", дещо такого, з чого можна пізнати, як тяжко живеться тим, що попали під німецьку окупацію. Отже пише „Нове Слово", що в Кракові, де до 1933 року було всього 500 німців, є тепер 24,800 німців, що живуть довкола площі Гітлера, де нікому іншому не вільно мешкати, а тільки німцям. Всі уряди в Кракові в німецьких руках, а 18,000 жидів, що жили в місті, виселено на другий бік Висли. Далі пишеться в „Новім Слові", що місто Люблин є „вже без жидів", та не сказано, що з тими жидами вдіяно. Згадується і за вищі школи, що їх позамикано, крім технічних і сільсько-господарських, які відчиняють, щоб підготовити спеціялістів, бо націстам треба фахівців. Ось такі школи поотвирано, як подає „Нове Слово", в Києві, з якого відійшли в глиб Росії разом з советською владою теж і професори. Але залишились у Києві такі академики: В. Г. Шапошников, В. А. Плотников, Б. С. Лисин. Згадані „приняли запросини німецької команди і відновили курси". Більше про те не пишеться.